

*„ Виховання в учнів
читацької культури ”*

Вчитель: Шведюк Н.П.

Виховання в учнів читацької культури.

Віктор Гюго неспроста говорив, що читач відривається від книги зовсім іншим, ніж був до спілкування з нею.

Зовсім іншим - це звісно, перебільшення, однак по суті великий французький письменник мав все-таки рацію.

Узагальнення досвіду навчально-виховного процесу в початкових класах переконує, що освіченість, розвиток, вихованість школярів залежить від того, скільки, а головне - що і як вони читають. Ця стаття присвячена ще одному питанню - як, тобто методиці плекання високої читацької культури. Звичайно, як буває від природи добре поставлений голос, так само трапляється, що людина сама, стихійно навчається правильного читання.

Але це винятки, які підтверджують загальне правило - читати треба вчитися. Як відомо, для молодших школярів є три кола читання:

1. Художні твори, які відповідно до програми вивчаються текстуально.
2. Літературні твори, призначені для обговорення на уроках позакласного читання.
3. Книги, які учні читають за власною ініціативою.

Зупинимося коротко на методиці керівництва читання дітей, але спочатку потрібно з'ясувати деякі загальні особливості читання дитини в сучасних умовах.

Науково-технічна революція значною мірою змінила джерела одержання інформації не тільки дорослими, а й дітьми. До школи, книги і радіо, ще недавно основних джерел знань, вагомо долучилося художнє, мультиплікаційне і науково-популярне кіно, ціла низка популярних передач («Очевидне неймовірне», «У світі тварин», «Клуб кіно мандрівників» і т.д.), інші екранні

засоби (діафільми, діапозитиви), розмаїття газет і журналів, туристичні мандрівки тощо.

Саме через те юний читач стоїть наче на роздоріжжі: куди податися? Взяти з полиці книжку, розгорнути журнал чи ввімкнути телевізор? Найчастіше він вибирає легше - сідає перед екраном і годинами поглинає інформаційне багатство науки і культури. Ерудиція: а на цьому звичайно виграє. А розвиток, на жаль, значно менше. Адже пасивне, часто сприйняття знань здебільшого не переходить в активне їх опрацювання: не схематизується, не узагальнюється, слабо аналізується. А виховання виграє ще менше, бо ж стає вихованою головним чином завдяки систематичним вправлянням. Отже, перед нами стоїть найперша проблема: як витягти юного читача з ціпких телеобіймів і залучити до читання?

Проблема друга, похідна: оскільки сучасний читач, навіть молодшого віку, стоїть перед книжковими Гімалаями і не маючи відповідних умінь, напівдаремно витрачає час та розумові зусилля, - як сформувати в нього читацьку культуру? «Не всякий, хто читає, в читанні силу знає», повчає народна мудрість. Щоб запобігти небажаному марнуванню часу, треба постійно вчити дітей читати. Найперше слід усвідомити самому вчителю, а відтак переконати учнів: навчитися правильно читати - це дуже і дуже непросто. Недаремно великий Гете застерігав, що багато людей «і не підозрює, скільки часу й праці потрібно, щоб навчитися читати. Я сам на це витратив 80 років і все ж не можу сказати, що повністю досяг мети».

Основні цілі керівництва читанням учнів, на нашу думку, такі:

- Прищепити дитині невситиму потребу в щоденному читанні, сформувати в неї стійкий інтерес до книги і періодичних видань.
- Навчити школяра орієнтуватися в сучасному книжковому морі, працювати з книгою. Програма 1-3 класів в основному дає чималі можливості для виховання читацької культури учнів. Уже в 1 класі вони вчаться переказувати прочитане, давати йому найпростішу оцінку, співвідносити зміст твору з його заголовком. У 2 класі вести елементарний каталог прочитаних книжок, уміти замовити їх, користуючись рекомендованим списком, висловлювати своє ставлення до прочитаного. У 3 класі - працювати з дитячою довідковою літературою цілеспрямовано читати періодику і т.д.

Дуже добре, що в програмі приділено увагу основам бібліографії, але відразу виникає питання: яка ж довідкова література доступна малюкам? У списку «Основна методична література» нема жодного посібника на цю тему. Та це й не диво, оскільки методика позакласного читання досліджується недостатньо.

Та які ж шляхи, форми і методи плекання високих читацьких смаків і умінь? Тут і ознайомлення з їх читацькими формулярами в бібліотеці, з фондами

власних бібліотек, розмови з батьками про спрямування читання їхніх дітей, колективні та індивідуальні бесіди з учнями про те, що кожен з них прочитав останнім часом, що з прочитаного сподобало і чому, чи порадив би він прочитати цю книжку товаришеві і з яких міркувань. Коли читацькі інтереси школяра вивчені і зафіксовані у відповідний зошит, починається копітка праця над підвищенням його читацької культури. Доцільно провести екскурсії до шкільної і селищної дитячої бібліотек, а також анотовані огляди книжок з показом титульних сторінок і зачитування інтригуючих місць. В «учнівському кутку» вивішуються списки рекомендованих книг для учнів. Вчитель запитує учнів, якими новими книжками вони наповнили власні бібліотечки.

Доцільно проводити урок-бесіду за висловлюваннями видатних людей про книгу, а саме: «Любіть книгу - джерело знань», «Читання - ось найкраще навчання» (О.Пушкін), Книга потрібна людині не менше, ніж школа» (Н.Крупська), «Ні про що не думає лише той, -:то нічого не читає» (Д.Дідро). до кожного висловлювання можна скласти цілий ряд запитань: Які ви знаєте джерела знань? Яке місце книги серед них? Чи з того часу, коли Горький висловився про книгу, вона втратила значення джерела знань?

Надовго запам'яталося дітям традиційне щорічне театралізоване «Свято книги». На . зяті звучить художнє читання, змагання знавців книжки, перегляд діафільмів. В процесі таких занять учителі розвивають читацьку спостережливість, мовне, естетичне чуття учнів.